

a pogotovo što nema navedene literature na osnovu koje je i napisana (kako je to redakcija i istakla u uvodu knjige).

Bosiljka Janjatović

Vinko Švob — Mahmud Konjhodžić: II odred Primoraca, Gorana i Istrana 1942. godine, Zagreb 1969.

U izvanrednom izdanju Instituta za historiju radničkog pokreta Hrvatske, Zagreb 1969, objavljena je knjiga Vinka Švoba i Mahmuda Konjhodžića »2. odred Primoraca, Gorana i Istrana 1942. godine«, koja uz spomenice o 13. primorsko-goranskoj (1968) i 43. istarskoj diviziji (1969), predstavlja treću ediciju posvećenu partizanskim jedinicama što su djelovale na području Kvarnera i njegova zaleđa. Temeljni profil ovih edicija je isti, ali se knjiga o II primorsko-goranskom NOP odred u ipak od prve dvije razlikuje ne samo opsegom, već minucioznijim pristupom građi.

Zasnovana kao monografija, knjiga sadrži opsežan uvod u početke NOB-e u ovim krajevima, s kratkim pregledom razvoja radničkog pokreta u razdoblju 1919—1941. i opsežnim prikazom oružane borbe od njenih početaka do osnivanja II P. G. NOPO 9. VI 1942. godine.

Treće i najopsežniji poglavlje posvećeno je djelovanju odreda sve do njegovog uključenja 26. XI 1942. u sastav 14. primorsko-goranske brigade NOV Hrvatske, koja je kasnije, nakon ulaska u sastav 13. primorsko-goranske divizije, preimenovala u 2. brigadu. Prilog sadrži kazala skraćenica, geografskih i osobnih imena. Pored toga knjiga je upotpunjena s dvije geografske karte i 20 fotografija, od kojih 7 fotokopija dokumenata.

Autori su se služili dokumentarnom građom iz arhiva Instituta za historiju radničkog pokreta Hrvatske u Zagrebu, Muzeja narodne revolucije u Rijeci, Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, objavljene arhivske građe u Zborniku dokumenata i podataka o narodno-oslobodilačkom ratu jugoslavenskih naroda, pri čemu se nisu ograničili samo

na partizansku i partijsku građu, već i na neprijateljsku, ali u daleko manjem opsegu. Vrijednost djela sastoji se u tome što su se autori potrudili da organiziraju suradnju i priloge 249 sudionika u svim ratnim zbivanjima na ovom području u 1941. i 1942. godini. Autori su se služili i slovenskom partizanskom arhivskom građom, ali samo onom koja je bila objavljena u Zborniku dokumenata NOR-a. Dosadašnja literatura NOR-a nije uzimana u obzir, što je velik propust, jer su time autori izbjegli da dopunjavanjem i konfrontiranjem podataka i stavova zaokruže cjelokupni dosadašnji rad na historiografiji NOR-a, a korišćenjem slovenske literature sigurno bi obogatili sadržaj knjige i još bolje utvrdili vojno-političku stratešku vrijednost ovoga područja za razvoj narodne revolucije u svim susjednim oblastima.

Cijeli svoj pristup građi (arhivskoj i memorijalnoj) autori su zasnovali na jednom temeljnom stavu koji proizlazi iz njihova vlastitog sudioništva u zbivanjima. Kronološki, politički i vojni aspekti zbivanja promatrani su i opisani onako kako su ih doživljavali ljudi jasne i čvrste opredijeljenosti za revolucionarni i nacionalnooslobodilački rat, čime djelo dobiva karakter **autobiografije pokreta**. Bez ograničavanja na samo vojne aspekte NOR-a i opise operativnih djelovanja, obuhvaćena su vrijedna zbivanja ilegalnog rada u neoslobođenim mjestima, razvoj antifašističkih organizacija, narodnooslobodilačkih odbora, veza, pozadinskih službi — ukratko, cijele kompleksnosti partizanskog rata u kome nema razgraničenja između fronta i pozadine i kome je bitni uvjet opstanka i pobjede puna povezanost vojske i naroda. S tih aspekata knjiga je više politički nego vojni povijesni prikaz, dan, na jednom stručnom publicističkom nivou, koji je znatno viši nego kod navedenih spomenica.

Operativno područje II odreda zahvaćalo je kraj od izvorišta Čabranke i Kupe na jednu stranu do Lukovdola, Severina i Zdihova i na drugu stranu do Učke, Plane i mora uključujući otok Krk. Time ova edicija za pučanstvo otoka Krka ima

posebnu vrijednost. Od utvrđivanja povezanosti Krka s predratnim radničkim pokretom i organizacijama, održavanja tih veza nakon okupacije i unatoč režimu okupacije, odnosno aneksije Krka od strane Italije, dani su prikazi brojnog stanja članstva i organizacija KPK, Skoja, simpatizerskih grupa, NOO-a, spremnog oružja, prvih partizana na Krku početkom travnja 1942, propagandnog rada, vlastitih naklada i distribucije partizanske štampe, precipovanja boraca i oružja s otoka na kopno. Posebno mjesto daje se otoku Krku u poglavlju: »Namjere neprijatelja nisu ostvarene — Bataljon »Goranin« u toku ofenzive — Neprijatelj je ofanzivu proširio i na otok Krk«, u kome je donesena najcjelovitija kronologija zbivanja na Krku u prvoj polovini i ljetu 1942. godine. U svemu, ova je knjiga dobar ilustrator uklopljenosti pučanstva otoka Krka u narodnooslobodilački pokret Kvarnerske regije u prvim godinama rata, a time je i dobar prilog zavičajnoj povijesti.

Nikola Crnković

DANILO RIBARIĆ, Borbeni put 43. istarske divizije, Zagreb 1969.

Institut za historiju radničkog pokreta Hrvatske u Zagrebu objavio je 1969. god. u izvanrednoj nakladi djelo Danila Ribarića: »Borbeni put 43. istarske divizije«, posvećeno 25. obljetnici njenog osnivanja i priključenja Istre, Cresa i Lošinja Hrvatskoj i Jugoslaviji.

Knjiga je podijeljena na pet dijelova. U uvodu, nakon prologa autora i urednika, dan je curriculum nekih povijesnih socijalno-političkih zbivanja u Istri do 1941. god. Izbor iznesenih činjenica i način njihova povezivanja ne predstavlja najspretniju uvedbu čitalaca u bitnu problematiku najnovije istarske povijesti, niti je dovoljno objašnjeno i obrazloženo ono na čemu je ona utemeljena.

Autor je zahvatio cijelu povijest NOR-a u Istri, te bi, po tome, knjizi bolje odgovarao naslov »Borbeni put Istre«. Istina, prikazu bor-

bi 43. divizije dano je najviše prostora, ali je i pregled razvoja NOR-a do njenog osnivanja obrađen na 80 strana, a to je trećina knjige.

U prvom poglavlju opisani su najvažniji momenti oslobodilačkog pokreta i borbe od 1941. do kapitulacije Italije 1943. godine. To je pretežno građa iznesena već u djelu »Istra i Slovensko primorje« u nakladi izdavačkog poduzeća »Rad«, Beograd 1952, ali su iznesene i neke nove činjenice i podaci.

U drugom, znatno opširnijem poglavlju prikazan je razvoj NOR-a u Istri od općeg narodnog ustanka nakon kapitulacije Italije do formiranja 43. istarske divizije. Bez dvojbe je da je ovo najzanimljiviji period najnovije istarske prošlosti. To je prijelomno razdoblje, jer je u njemu, kao nikad do tada, narod pokazao svoje opredjeljenje i jedinstvenost izraženu u borbenoj spremnosti da ostvari svoje nacionalno i socijalno oslobođenje. To su svakako najveći i najsvetiji trenuci Istre. Autor se, nažalost, ograničio samo na narativno opisni prikaz tog razdoblja. Iskušenja izazvana njemačkom ofenzivom Wolkenbruch i regeneracija oslobodilačkog pokreta nakon toga zaključni su dio ovog poglavlja, u kome prevladavaju nizovi citata memoarske građe i pojedinih arhivskih dokumenata bez dovoljno kritičnosti.

Na preko 150 strana obrađena je sama tema knjige — formiranje istarskih brigada i 43. divizije i njihove operacije do kraja rata. Za razliku od prvih dijelova knjige, u kojima je, pored vojničkih, opisan razvoj političkih prilika i narodnooslobodilačkog pokreta u cjelini, ovo poglavlje sadrži isključivo vojnoorganizatornu i operativnu tematiku.

Prilozi sadrže šest prijepisa tabelarnih pregleda brojnog stanja, naoružanja i bojne djelatnosti 43. divizije, pregled rukovodećeg kadra od osnivanja divizije do kraja rata i popis palih boraca. Tu treba pribrojiti i fotodokumentarni prilog, koji se sastoji iz 16 fotokopija zapovijedi, proglašenja, letaka i divizijskih novina, 14 ratnih fotografija jedinica i 6 fotografija spomenika i spomen ploča. Pored toga u tekstu ima 6 operacijskih karata, te dvije for-

**KRČKI
ZBORNIK**

1

**KRK
1970**

KRČKI ZBORNIK

POVIJESNOG DRUŠTVA OTOKA KRKA
PODRUŽNICE POVIJESNOG DRUŠTVA HRVATSKE

SVEZAK 1

Urednički odbor:

dr BRANKO FUČIĆ
PETAR STRČIĆ (glavni urednik)

dr NIKOLA ŠPANJOL

RIKARD ŽIĆ
RUDOLF ŽIĆ

Ovaj je svezak uredio:
PETAR STRČIĆ

Nacrt korica:
dr BRANKO FUČIĆ